

Atur, pobresa i desnonaments: quines són les xifres socials de la Catalunya de Puigdemont?

Després d'anys d'austeritat sembla que l'aturada de la recessió econòmica apunta cap a una millora de les condicions materials de la ciutadania. La campanya electoral del proper 21-D se centrarà en l'eix nacional, però CRÍTIC ha volgut fer un balanç dels indicadors socials i econòmics de la Catalunya actual.

Laura Aznar / @LauraAzLlu

Els indicadors socials de Catalunya mostren una treva després de vuit anys de recessió i austeritat que van portar a xifres del 23% d'atur, gairebé 20.000 desnonaments per any i una taxa de pobresa del 20%. Però tant la crisi econòmica com les retallades pressupostàries de la Generalitat són profundes i situar-se en els nivells socials d'abans de la crisi és, encara, una fita no assolida. Malgrat que els darrers pressupostos de la Generalitat són més elevats que els dels anys previs, les organitzacions socials i sindicals catalanes segueixen denunciant que les polítiques socials del govern de Junts pel Sí han estat insuficients per revertir una situació dramàtica. **CRÍTIC fa balanç dels indicadors socials i econòmics de la Catalunya actual**, que segurament passaran més desapercebuts durant la campanya electoral del 21-D, i els compara amb els del període precrisi i els dels anys més durs de les retallades. Aquesta és la Catalunya social després de dos anys de Carles Puigdemont (i de cinc d'Artur Mas).

La composició del mercat laboral, per molt que s'hagi produït una davallada de l'atur, no ha servit per reduir substancialment les privacions econòmiques que pateixen encara alguns treballadors ni per eliminar la pobresa infantil. Les xifres d'execucions hipotecàries, que s'han visibilitzat com un dels principals efectes de la crisi, segueixen sent altes i algunes decisions del Tribunal Constitucional (TC), com deixar sense efecte la Llei d'habitatge i pobresa energètica, han dificultat encara més que la situació es reverteixi a Catalunya.

L'eix nacional tindrà un pes important en la campanya electoral, tenint en compte el context polític en què es van convocar les eleccions. Alguns partits diuen, fins i tot, que no són unes eleccions normals. El rebuig a l'article 155, la petició de llibertat dels presos polítics i avançar cap a la República d'ERC, de Junts per Catalunya i de la CUP o, per contra, el suport a la Constitució espanyola de C's, del PSC i del PP vertebraran els discursos polítics dels partits amb capacitat d'imposar-se el 21-D. Tanmateix, com en tot període electoral, és un bon moment per fiscalitzar la feina feta durant dos anys pel Govern català en els marcs social, laboral i econòmic.

CRÍTIC repassa la situació actual en cinc àmbits importants per conèixer l'estat real de Catalunya: **salut, ensenyament, pobresa, habitatge i atur**.

Salut: fre a les retallades i les privatitzacions?

El 2017, **el pressupost per a salut ha estat de 8.800 milions d'euros**, la partida més gran. Això representa aproximadament **el 26% del total dels comptes de la Generalitat**. Algunes de les línies mestres que han determinat l'actuació actual en matèria sanitària han estat, en primer lloc, la

posada en marxa del nou model d'atenció a la salut de les persones 'trans'. Aquesta mesura, aprovada a finals del 2016 per part del cessat conseller de Salut, Toni Comín, per primera vegada despatologitza la condició 'trans'. D'altra banda, també s'ha activat el protocol de reproducció assistida, que amplia el dret a totes les dones (i no solament a les parelles heterosexuales) a ser ateses per la sanitat pública. A l'últim, s'ha iniciat la desprivatització de tres grans centres sanitaris gestionats per QuirónSalud, que des del 2007 fins al 2015 [havien rebut al voltant de 400 milions](#) d'euros en forma de concerts per atendre pacients derivats de la sanitat pública.

Els darrers pressupostos destinen també 8.568 milions d'euros al Servei Català de la Salut (CatSalut), que representa el 93% dels diners reservats per a les entitats autònomes administratives, i 2.634 milions d'euros a l'Institut Català de la Salut (ICS). Els comptes del 2017 en aquest àmbit han estat una mica superiors als del 2013, durant la segona legislatura del Govern d'Artur Mas, que coincideix amb un dels moments més durs de la crisi. Aquell any, la Generalitat no va aprovar la Llei de pressupostos i es van prorrogar els comptes previstos per al 2012. Llavors, el pressupost destinat a aquesta conselleria es va situar en els 8.685 milions d'euros, que representaven el 29% del total del pastís pressupostari.

El pressupost de salut actual s'ha incrementat 408 milions d'euros respecte als dos anys previs

En els darrers 10 anys, la xifra màxima d'inversió es va assolir el 2010, amb 9.700 milions d'euros, mentre que la més baixa d'aquest període es va registrar el 2014: 8.200 milions d'euros, el 15% menys que l'any del pic. No hi ha un gran salt en l'àmbit de la salut respecte a les xifres prèvies a la crisi econòmica, si bé és cert que **l'any 2007 el total del pressupost per al subsector de la Generalitat**, que inclou les dotacions per a les diferents conselleries, **era de 26.684 milions d'euros, mentre que enguany ascendia a més de 34.000 milions**. Durant aquell any, el segon des de l'inici de la legislatura de José Montilla, es van destinar 8.552 milions d'euros a aquesta conselleria, el 32% del total dels comptes de la Generalitat.

El pressupost de salut actual s'ha incrementat 408 milions d'euros respecte als dos anys previs (el 2016 hi va haver pressupostos prorrogats), i això s'està començant a notar a les llistes d'espera, que el primer mig any s'han reduït lleugerament respecte a les del 2016. Amb data 30 de juny de 2017 reunien 164.222 pacients, 606 menys que el 31 de desembre de l'any anterior. Aquesta reducció era una de les voluntats del pla de xoc per a llistes d'espera que a l'inici de la legislatura van aprovar Junts pel Sí i la CUP. A l'abril del 2018, el pla hauria d'haver eliminat les demores de més d'un any, però els resultats actuals encara queden lluny dels objectius.

Amb l'augment de la dotació pressupostària, Comín donava per finalitzades les retallades en el departament. Tot i això, la Marea Blanca de Catalunya segueix reclamant més inversió per revertir els anys d'austeritat que han impactat especialment sobre l'atenció primària, els professionals de la qual, asseguren, han arribat a perdre el 20% dels seus recursos. En diverses ocasions, el col·lectiu ha denunciat el col·lapse a urgències en alguns hospitals i per això reclama, entre altres mesures, més sales, més quiròfans i reobrir algunes plantes.

Ensenyament: més pressupost després de cinc anys de retallades

El 2017 s'han destinat un total de 4.821 milions d'euros a ensenyament, el 14,2% del total dels diners públics. L'any 2010, la xifra va ser la més abundant, amb un pressupost de 5.317 milions

d'euros, però en plena crisi econòmica, el 2013, aquesta partida absorbia només 4.610 milions, **cosa que implicava 700 milions d'euros menys que l'any de major inversió**. La dotació en beques i ajuts a l'estudi també ha anat fluctuant: el 2007 s'hi van invertir 33 milions d'euros, una xifra que va caure estrepitosament el 2013, quan s'hi destinaven només 14 milions. Des de llavors, aquesta partida ha augmentat amb la voluntat de compensar l'increment de les taxes de matriculació, que van arribar a pujar fins al 66% el curs 2012/2013.

Els anys de retallades, que van començar el 2010 i van perdurar fins al 2015, han afectat més l'escola pública que la concertada. En aquest període, el pressupost destinat als centres públics va passar de 5.317 milions d'euros a una partida de 4.442 milions, la qual cosa implica una reducció del 19,44%, 900 milions d'euros en total. Per contra, la inversió en centres de titularitat privada que tenen concerts amb la Generalitat va patir una tisorada molt menor, de 50 milions d'euros, és a dir, una retallada del 4,6%, i va passar de 1.070 a 1.020 milions d'euros.

El principal problema del sistema d'ensenyament català és, sobretot, l'insuficient finançament públic que rep. Segons l'[Anuari de la Fundació Jaume Bofill](#), el 2013 s'hi va invertir el 2,8% del PIB, un percentatge que es troba molt per sota del 6% que marca la mateixa Llei d'Educació de Catalunya, però també per sota del que hi destinava de mitjana l'Estat espanyol (el 4,5%) i la Unió Europea (el 5,3%).

El darrer pressupost apunta cap a una lògica ascendent, i això ha tingut impacte en altres àmbits: aquest curs, per exemple, ha comptat amb la incorporació del 7% més de docents que el curs anterior, però el sindicat d'ensenyament USTEC-STES segueix reclamant la necessitat de més professorat. Tot i aquesta millora, no serà fàcil revertir els efectes de les retallades dels darrers anys, que s'han traduït, per exemple, en una menor inversió per alumne (segons càlculs de CCOO, es destinen ara 193 euros menys per cap que el 2010), en l'augment del volum de nens i nenes per aula, o en l'increment de les hores lectives setmanals del professorat, entre d'altres.

El risc de pobresa segueix al 18%

La taxa de risc de pobresa a Catalunya es refereix a les persones que tenen una renda disponible per sota del 60% de la mitjana dels ingressos anuals de la població catalana. L'any 2007 es va situar en el 18,2% i al llarg dels anys ha fluctuat poc per sobre d'aquest percentatge. Ara bé, els criteris per establir aquesta taxa el 2007 i el 2008 eren diferents dels que es van començar a fer servir a partir del 2009, de manera que la comparació entre els percentatges d'aquests dos anys amb els de la resta és poc fiable. El que sí que podem comparar acuradament és la proporció de població que es trobava en risc de patir pobresa quan va esclatar la crisi i durant els seus anys més durs amb la proporció actual.

La taxa de risc de pobresa a Catalunya és del 19,2%, per sota de la mitjana espanyola i per sobre de la mitjana de la UE

El 2009, aquesta taxa estava al voltant del 20%, però el pic més alt es va assolir el 2014, quan la situació afectava el 20,9% de la població catalana. L'any passat, la taxa de risc de pobresa a Catalunya se situava en el 19,2%, per sota de la mitjana espanyola (el 22,3%) i per sobre de la mitjana de la Unió Europea (el 17,3%). Els percentatges que recull CRÍTIC s'estableixen després de les transferències socials, incloent-hi les pensions de jubilació i de supervivència i totes les actuacions del sistema de protecció social per reduir la pobresa. Així, segons les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), el 2016 aquesta taxa abans de les transferències se situava en el 24,7%, cosa que vol dir que la intervenció de l'Administració va rebaixar 5,5 punts el risc de

patir pobresa. En alguns moments, aquesta intervenció ha estat crucial: **el 2013, en plena crisi econòmica, la taxa vorejava el 29%, mentre que, després de les transferències socials, baixava fins al 19,8%.**

Malgrat tot, les dades demostren que les ajudes que destina la Generalitat a pal·liar la pobresa són insuficients. Amb la voluntat de revertir aquesta lògica, el Parlament de Catalunya va aprovar la posada en marxa de la renda garantida de ciutadania, després de la presentació d'una iniciativa legislativa popular (ILP) que comptava amb l'aval de més de 120.000 signatures. Aquesta nova prestació social ha de garantir uns ingressos mínims per a les persones i unitats familiars que tenen rendes limitades, i destina 564 euros per adult, 836 euros per dos adults, 909 euros per tres membres de la llar, 982 per quatre i fins a 1.062 per cinc.

L'any passat, aproximadament el 61% de les llars de Catalunya van rebre prestacions socials, és a dir, que cobraven el subsidi de l'atur o rebien ajuts per vellesa o supervivència, entre d'altres. Aquest percentatge en plena crisi econòmica, l'any 2013, pujava fins al 66% o, el que és el mateix, afectava un total d'1.943.000 llars catalanes. En canvi, abans de l'esclat de la crisi, les cases que rebien prestacions superaven per poc el 50%.

Les dones són un dels col·lectius més vulnerables. A excepció del 2013, quan el risc de pobresa afectava més els homes (el 20,7% per a ells, el 18,8% per a elles), en la resta del període 2007-2016 la taxa de risc de pobresa femenina ha estat sempre més elevada. Els infants són un altre dels grups més perjudicats per la crisi. De fet, en el cas dels menors de 16 anys, la taxa de pobresa ha assolit uns percentatges més elevats que la mitjana de la població i va arribar al seu màxim pic el 2009, quan representava el 30,7%. Segons un informe de la UGT, titulat "[Pobresa laboral i pobresa infantil, les dues cares de la mateixa moneda](#)", **entre el 2008 i el 2015 hi va haver un increment de 147.000 menors de 16 anys en risc de pobresa, un creixement del 72% en aquests set anys.** La taxa s'ha mantingut durant la crisi (el 26,9% el 2011, el 27,3% el 2013 o el 27,9% el 2015), però l'any passat va caure fins al 24%.

Continuen els desnonaments: sobretot per impagament de lloguer

Les execucions hipotecàries han entrat de ple a l'agenda mediàtica aquests darrers anys i s'han visibilitzat com un problema que ha afectat una part important de la població. Segons les dades del Consell General del Poder Judicial, l'any passat es van produir un total de 9.660 execucions hipotecàries, un nombre bastant més baix que els anys anteriors. L'any 2007 n'hi va haver poc més de 4.500; però, durant els darrers anys del Govern de José Montilla i les dues legislatures d'Artur Mas, el nombre d'execucions hipotecàries es va multiplicar. L'any 2013, coincidint amb el període més dur de la crisi, se'n va produir un total de 18.341, un dels pics més alts de la darrera dècada. **Això equival a més de 50 execucions el dia.** Les últimes dades de què disposa el Consell General del Poder Judicial són del segon trimestre d'enguany, quan s'han comptabilitzat un total de 1.090 execucions hipotecàries. Les xifres dels dos anys de Govern de Puigdemont coincideixen amb un moment en què les dades macroeconòmiques són més favorables i, per això, també són més reduïdes.

L'any 2015, el Parlament de Catalunya va aprovar la ILP de mesures urgents per afrontar l'emergència habitacional i la pobresa energètica, impulsada per la PAH, l'Aliança contra la Pobresa Energètica i l'Observatori DESC. Aquesta iniciativa, entre d'altres, forçava els grans tenidors a oferir un lloguer social abans d'iniciar cap procediment de desnonament a famílies en situació de vulnerabilitat, obligava les empreses i entitats financeres a cedir durant tres anys els pisos buits sense causa justificada i també exigia la signatura de convenis amb les companyies de

subministraments perquè donessin ajudes a fons perdut.

El total d'execucions hipotecàries que es van produir l'any passat són més del doble de les del 2007

Però el Tribunal Constitucional va tombar aquestes i altres mesures que tenien a veure amb l'habitatge. El Govern català i diverses entitats, entre les quals també s'hi trobaven les promotores de la ILP anterior, van respondre a aquest veto ideant una nova normativa, que acabaria sent la Llei de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial, aprovada pel Parlament l'any passat. Aquesta Llei també ha estat suspesa cautelarment pel TC i, per tant, ha quedat invalidada.

Les constants investides de l'alt tribunal són un dels factors que expliquen que, malgrat la davallada del nombre d'execucions hipotecàries el 2016, el 20,6% menys que l'any anterior i prop del 47% menys que el 2013, la xifra segueixi sent molt superior a la que es registrava els anys previs a la crisi: de fet, el total d'execucions hipotecàries que es van produir l'any passat representa més del doble de les del 2007. I paradoxalment, amb data 31 de desembre de 2016, les entitats bancàries, els fons d'inversió i les societats immobiliàries [tenien en propietat 43.886 pisos buits producte de desnonaments](#), segons recull el Registre d'habitatges buits que va posar en marxa la Generalitat.

L'impagament del lloguer ha esdevingut la principal causa dels desnonaments i a Barcelona, la ciutat on més s'ha incrementat el preu, afecta el 93% dels casos. No és casual. Segons un estudi publicat pel portal immobiliari Idealista, **llogar un pis a la capital catalana és ara el 20% més car que fa 10 anys**, abans que esclatés la bombolla immobiliària. Segons les dades de l'Institut Català del Sòl (Incasòl), que corresponen als contractes reals signats, al primer semestre d'enguany el preu del lloguer a Barcelona es va situar, de mitjana, en 855,46 euros, un augment de l'11,8% respecte al primer semestre del 2016. Catalunya és la comunitat autònoma on es destina un major percentatge del salari al pagament del lloguer: concretament, més del 46% del sou brut mensual.

Mercat de treball: baixa l'atur, però es manté la precarietat

La taxa d'atur és un dels indicadors més destacats en aquests anys de crisi econòmica, i, ara que es parla de recuperació, veiem que les xifres són significativament més reduïdes que els anys previs. Al tercer trimestre d'aquest any, l'atur se situava en el 12,5%, i això ha significat una reducció important del nombre d'aturats respecte als anys anteriors. El màxim pic es va assolir el 2013, quan el 23,1% de la població activa estava aturada. Malgrat que el 2016 es va tancar amb una taxa del 15,7%, fet que indica una millora en el mercat laboral, aquest percentatge encara queda molt lluny del que hi havia abans de la crisi econòmica. **El 2007, per exemple, la població aturada se situava, només, en el 6,5%.**

La fi de la recessió també s'ha notat en altres àmbits del mercat laboral. Segons les darreres dades disponibles, corresponents al juny del 2017, a Catalunya hi ha aproximadament 3,2 milions de persones afiliades a la Seguretat Social. En el mateix període del 2013, en canvi, hi havia 2,8 milions, uns 400.000 treballadors menys. També hi ha hagut una evolució pel que fa al nombre de demandants d'ocupació. A l'octubre d'aquest any se'n van registrar un total de 525.810 casos, gairebé 300.000 menys que el mateix mes del 2013.

Augmenta el nombre de treballadors que no poden cobrir les seves necessitats amb el

seu salari

Malgrat que alguns indicadors apunten en la bona direcció, l'estudi "[Una aproximació a la pobresa en el treball](#)", realitzat per CCOO Catalunya, conclou que la precarietat salarial i el treball a temps parcial, algunes de les característiques de les feines que s'han generat durant la crisi, fan que augmenti el nombre de persones que, malgrat treballar, no poden cobrir les seves necessitats amb el seu salari. A Catalunya, l'any 2016, hi havia un total de 382.000 treballadors que es trobaven en aquesta situació.

Així mateix, l'atur juvenil (dels 16 als 24 anys), que se situava l'any passat en el 34% (i el 30,2% al tercer trimestre del 2017), ha patit una davallada respecte als anys anteriors. **Aquesta xifra es manté alta, però molt menys que en els moments més durs de la crisi, en què superava el 50% dels joves en actiu.** Tot i això, aquesta millora s'explica, en part, per la qualitat de la feina que assumeixen els joves. Una bona part d'aquest col·lectiu s'ocupa en feines precàries i temporals. De fet, als mesos d'estiu hi ha un repunt de l'ocupació dels joves que s'explica, sobretot, pel turisme. Segons les dades de l'Observatori Català de la Joventut, el 83% de les persones de 16 a 24 anys treballa en el sector de serveis i, concretament, en l'hostaleria, la restauració i el comerç, mentre que l'any 2007 aquest percentatge baixava fins al 64%. La presència intensiva de visitants estrangers a Catalunya va ser un factor determinant perquè durant els mesos d'estiu de l'any 2016 hi hagués un increment important de l'ocupació juvenil: 30.000 persones més que a l'estiu anterior.

La taxa d'ocupació de les persones de 20 a 24 anys se situava aproximadament en el 48% al tercer trimestre del 2017. Així i tot, segons l'informe "[Situació laboral de les persones joves a Catalunya](#)", de l'Observatori Català de la Joventut, la temporalitat (és a dir, la contractació no fixa) afecta el 52% de la població de 16 a 29 anys ocupada i assalariada. Aquest factor, juntament amb la inestabilitat en el mercat de treball i la precarietat salarial, és el que explica en gran mesura que les persones joves tinguin serioses dificultats per iniciar un projecte de vida autònom. La taxa d'emancipació del col·lectiu de 16 a 29 anys és del 24,5%, o el que és el mateix: menys de 3 de cada 10 joves menors de 30 anys tenen capacitat per abandonar la llar dels progenitors.